

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

ПИТАННЯ ДОКТРИНАЛЬНОГО І НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД»

Неверова С. А.

Студент I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рябченко Т. О.

к.ю.н., старший викладач кафедри КППДП ННІ права

Сумського державного університету

Пріоритетним суб'єктом конституційно-правових відносин є Український народ. Аналізуючи положення Конституції України, доходимо висновку, що поняття «Український народ» використовується у різних за змістовним наповненням значеннях, а саме: як суб'єкт права на самовизначення, як загальна кількість громадян України, як загальна кількість виборців. У сучасній науці конституційного права дискутується питання щодо змісту поняття «Український народ». Багатоаспектність розглядуваного поняття, відсутність його законодавчого визначення породжують проблеми практичного характеру, зокрема, у сфері забезпечення повноцінної участі народу в управлінні державними справами, що у свою чергу обумовлює актуальність і своєчасність порушеного питання.

Причина невизначеності поняття «народ», на переконання Л. Мамута, полягає в тому, що народ існує у різних вимірах (підсистемах) соціального буття» [1, с. 25]. Кожна з цих підсистем наділяє народ особливими ознаками, які є різними для історії, етнографії, демографії, антропології, культурології, соціології, політології, лінгвістики, економіки. Для правознавства важливими є ті ознаки, які характеризують народ як суб'єкта публічно-владних відносин, тобто знаходять прояв у політичній і правовій сферах.

Як зазначає Л. Шипілов, народ є історично мінливою категорією, її наповнення визначається відповідно до ступеня цивілізаційного розвитку епохи. Незмінною лишалася його субстанція – історико-територіальна спільнота. Як результат, у сучасній демократично-правовій традиції народ (незважаючи на етимологічне застосування різних термінів – нація (політична) та народ) визначається через призму громадянства держави [2, с. 46-47].

Розглянемо трактування народу як населення держави. До цієї категорії відносяться суб'єкти, які визначаються за віком, рівнем благополуччя, щільністю, рівнем життя, диференціацією. Поняття «населення» у більшості випадків використовується як об'єкт дослідження певних соціальних наук і є недоречним для вживання у правових

дискусіях, адже до населення можуть входити іноземці або особи без громадянства, але вони не відносяться до народу як єдиного цілого.

Поняття «Український народ» вживається у преамбулі Конституції України, зокрема, як суб'єкт реалізації свого виключного права на прийняття акта установчої влади народу – Основного закону. У цьому випадку Український народ – це «громадяни України всіх національностей». Саме словосполучення «Український народ» вбирає зміст всього політичного складу населення України, створюючи прецедент тлумачення Українського народу як початкового етнічного терміну і одночасно політичного терміну. До того ж, преамбула Конституції України (ч. 3) закріплює право на самовизначення і проголошення незалежності України не тільки за «українською нацією», а й за усім «Українським народом», підтверджуючи таким чином, що Україна є Батьківщиною для представників усіх національностей, для всіх громадян.

Використання у преамбулі Конституції України терміну «громадяни всіх національностей» підкреслює, що суверенітет народу не залежить від етнічної належності громадян [3, с. 608].

У якості альтернативи під Українським народом розуміють виборчий корпус, тобто таку конституційно-правову категорію (юридично відокремлену сукупність людей, що відображає соціальну структуру громадянського суспільства), яка наділена правом через безпосереднє волевиявлення формувати вищі органи державної влади і вирішувати питання державного та суспільного життя від імені народу і нації [4, с. 18], за виключенням таких категорій населення, як діти, недієздатні громадяни або громадянки, які знаходяться в установах відбування покарань [5, с. 201].

Розглядаючи Український народ як основний суб'єкт народовладдя, доцільно виходити із тих ознак, які дають змогу виділити межі та зміст категорії «народ». Як зазначає Ю. Мірошниченко, народ як суб'єкт народовладдя здійснює свою владу шляхом реалізації громадянами України свого конституційного права брати участь в управлінні публічними справами. Тому кожен громадянин є індивідуальним суб'єктом безпосереднього народовладдя, який реалізує належну йому владу шляхом голосування на виборах, референдумах та під час реалізації інших форм безпосередньої демократії; всі механізми реалізації та гарантування різних форм і видів народовладдя повинні бути акцентовані саме на визнанні кожного громадянина найвищою цінністю в політичному житті українського народу, держави, територіальної та професійної громади тощо [6, с. 90, 114].

По-перше, необхідно враховувати, що іноземні громадяни, які бажають набути громадянство, вже можуть відносити себе до того чи іншого народу ще до його набуття,

як і багато громадян колишнього СРСР, незалежно від бажання набуття громадянства, усвідомлюють свою приналежність до Українського народу. По-друге, не всі громадяни мають політичну дієздатність на відміну від політичної правоздатності. По-третє, не всі дієздатні громадяни дійсно беруть участь у політичному житті. А отже, цілком зрозумілі варіації визначення держави через народ: «держава є ніщо інше, як владно організований народ» або «держава – публічно-правовий союз народу». При цьому формальною засадою єднання є громадянство.

Подібний підхід підтримує російський учений С. Комаров, який вважає, що держава є не лише апаратом влади, але й певною спільнотою (організацією) більшої частини населення, юридично оформленою у вигляді інституту громадянства. Громадянство як членство у державі розуміється не як союз усіх, а як спілка особистостей, які знаходяться у стійкому, постійному, специфічно оформленому політико-правому зв'язку із державою. Тому саме громадяни забезпечують наступність демократичної держави від покоління до покоління.

На думку Н. Неліної, саме інститут громадянства виконує роль юридичного критерія визначення внутрішньої структури українського народу. Тобто він виступає чинником відповідності соціально-політичного та державно-правового аспекту категорії «Український народ» [7, с. 185].

Таким чином, вищерозглядувані підходи не позбавлені раціонального сенсу та пропонують способи перенесення теоретичної категорії «Український народ» у практичну площину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мамут Л. С. Народ в правовом государстве [Текст] / Л. С. Мамут. – М. : НОРМА, 1999. – 152 с.
2. Шипілов Л.М. Народовладдя як основа демократичної держави : [монографія] / Л.М. Шипілов – Х. : Вид-во «ФІНН», 2009. – 216 с.
3. Щербанюк О.В. Народ як носій суверенітету: проблеми доктринального та нормативного визначення в конституційному праві / О.В. Щербанюк // Від громадянського суспільства – до правової держави: Тези VIII Міжнародної наукової Internet-конференції студентів та молодих вчених. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 605-610.
4. Комарова В.В. Формы непосредственной демократии : учеб. пособие. / В.В. Комарова. – М. : Изд-во «Ось-89», 1998. – 302 с.

5. Казьмина Е.А. Категория «народ» и ее соотношение с категорией «нация» в современной науке конституционного права // Актуальные проблемы современного права в научных исследованиях молодых ученых-юристов : РПА, 2010. – С. 200-204.
6. Мірошніченко Ю.Р. Конституційно-правове забезпечення народовладдя в Україні : [монографія] / Ю.Р. Мірошніченко. – К. : Фенікс, 2012. – 360 с.
7. Неліна Н.В. Конституційно-правові аспекти категорії «український народ» / Н.В. Неліна // Держава і право. – 2012. – Вип. 56. – С. 179-182.

БІКАМЕРАЛІЗМ ДЛЯ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Сиволап І. В.

Студент I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рябченко Т. О.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПТІДП ННІ права

Сумського державного університету

Важливим кроком на шляху консолідації демократичних перетворень України у відповідності з європейськими прагненнями та Угодою про асоціацію між Україною та ЄС є реформування Верховної Ради України, підвищення її законодавчої, інституційної спроможності. Очевидно, ефективність діяльності парламенту залежить, зокрема, і від моделі його структурної організації, від вирішення, як зазначає О. Скрипнюк, питання щодо визначення оптимальної кількості у ньому палат [1, с. 92].

Як відомо, парламенти країн світу є двопалатними та однопалатними. При цьому двопалатність як ознака побудови сучасних парламентів у зарубіжних країнах не є домінуючою. У федеративних державах діють, як правило, двопалатні парламенти, що зумовлено необхідністю пошуку дієвих механізмів узгодження дуалістичного устрою держави через представництво загальнонаціональних інтересів поряд з інтересами штатів, регіонів.

Зокрема, німецький парламент, який вважають класичною моделлю двопалатного парламенту, виконує першочергове значення – можливість земель мати своє представництво у законодавчому органі та впливати на прийняття рішень на загальнодержавному рівні, що пояснюється історичними факторами становлення парламентаризму у Німеччині.

Поряд із федераціями двопалатність має місце також у ряді унітарних державах (Японії, Польщі, Білорусі, Казахстані, Киргизстані, Італії, Франції та інших). Бікамералізм